

Tanker om vigslede stillinger i ny kirkeordning med henblikk på høringsdokumentet om kirkeordning.

(Vegar Berntsen, diakon i Eidsvoll)

Høringsdokumentet til ordning for Den Norske Kirke (kirkerådet, 2018, som har høringsfrist 15. desember 2018), er et dokument som skal danne grunnlag for kirkens selvforståelse i møte med ny lov om trossamfunn, og som vil erstatte den gamle kirkeloven. Her videreføres en «gammel» og etter mitt skjønn foreldet måte å tenke om de vigslede tjenester på.

Tidens utfordringer.

Tankegodset som preger menneskers verdensbilder er i stadig utvikling. I denne sammenheng anført som en velbegrunnet påstand, som det er skrevet mye om andre steder. Utleidet av denne påstanden, er det noe som ikke samsvarer mellom det jeg leser ut av kirkerådets høringsdokument §§ 4 og 6 (kirkerådet 2018), og de utfordringer moderne institusjoner med en så stor tverrfaglighet som Den Norske Kirke (DNK) har. Dette er utfordrende spesielt med henblikk på de vigslede tjenestene som yrkesgrupper som representerer et lederskap for sitt felt. Det problematiske er at organisasjonen ikke favner sine yrkesgrupper og beskriver dem skikkelig, men fortsatt bare har plass til den ene, prestedtjenesten når kirkens oppdrag skal beskrives nærmere.

Selv er jeg diakon, og kommer til å omtale den tjenesten i det følgende, men anliggendet er det samme for de andre tjenester der vigsling er påkrevet for stillingen.

Ordbruk før og nå.

I møte med ny viten, nye impulser, og stadig nye endringer, hvordan skal kirken organisere seg for å ivareta dens oppdrag og det den er kalt til å gjøre? Hvem skal lede de prosesser som er nødvendige for å ivareta de verdier kirken alltid er forpliktet på til alle tider selv om tidsånder skifter?

Høringsdokumentet (kirkerådet, 2018, s. 3), beskriver kirkens oppdrag. Den deler tjenesten i: vigslede, administrative og folkevalgte. Tjenesten omtales først som helhetlig. Her er også diakonien nevnt, men stillingen «diakon» (eller noen av de andre vigslede stillinger) nevnes ikke i høringsdokumentet. Leser vi videre kommer de fort inn i «det gamle» sporet, der prestedtjenesten er den eneste som blir skikkelig definert som nødvendig for kirkens oppdrag. Jeg forstår at prestedtjenesten må defineres ut fra dens «lovpålagte» natur med tanke på dens oppgave som ritebærer. Allikevel, når vi nå engang har andre vigslede tjenester, hvis bærere av disse tjenestene har like stor grad av oppriktighet, alvor og identitet knyttet til sin tjenesteutførelse,

har disse også behov for å bli sett i sammenheng med prestatjenesten i en helhetlig tenkning om kirkens oppdrag.

I hvilken grad legger de besluttede organene i kirken til rette for andre enn prestene i en framtidig kirke, når det ikke settes ord på andre tjenester enn prestatjenesten? Dette berører et ledelsesproblem i kirken. Skal det også i framtida fortsatt være noen som defineres som de eneste virkelig nødvendige, slik det fort kan tolkes, idet bare en av tjeneste nevnes eksplisitt? Grunnsynet som ligger til grunn for dette resonnementet er Confessio Augustanas artikkel V (CA, kirken.no). Det er imidlertid et faktum at presten ikke alene *er* leder i dagens DNK. Tenkningen rundt nådemiddelembete som det eneste nødvendige for kirkens vesen, videreføres i høringsdokumentets § 6, men bør ses i relasjon til øvrige vigslede tjenester. Særlig tydelig står den karitative tjenesten i tjenestemangfoldet, fordi den er særlig godt dokumentert som et bærende element for kirkens vesen både i skrift og tradisjon. Selv om denne tjenesten har blitt ivaretatt på ulikt vis gjennom historien, er det i DNK og andre Lutherske kirker, diakonene som er ledere for tjenesten nå. Da må det tas med inn i grunnlagstenkningen og gis eksplisitt plass i helhetstenkningen. Det er et verdibevisst lederansvar for besluttede organer og sørge for at diakonene får være myndiggjorte ledere. Dette skjer ikke dersom det ikke gjøres tydelig i den skriftlige framstillingen av kirkens selvforståelse.

I § 4 i høringsdokument om kirkens oppdrag står det videre: DNK's oppdrag beskrives som todelt: både å forvalte nådemidlene (Ord og sakrament) og – i forlengelsen av dette – å forvalte en diakonal grunnholdning. Allerede her graderer de det diakonale ved å si at den skjer *i forlengelsen* av forvaltningen av nådemidlene. I Sigrid Flaata's artikkel i tidsskrift for praktisk teologi (Flaata, 2012, s. 44) drøfter hun diakonen som kirkeleder. Hun peker på det diakonale grunnprinsippet og forvaltningen av nådemidlene som gjensidig betinget av hverandre, og viser til diakonidefinisjonen som «evangeliet i handling». Diakoni har noe med evangeliet å gjøre, ikke i forlengelsen av, men som en del av den, og er ikke kun skapelsesteologisk begrunnet, og slik sett *bare* et resultat av de gode gjerninger som skjer i møte med «vår neste» som medskapning. For å tenke litt videre med i forhold til Flaatas artikkel, tenker jeg at evangeliets mysterium formidles til menneskene gjennom forvaltningen av nådemidlene som *en* form for synliggjøring av evangeliet, diakoni som en annen form for synliggjøring. Dette tar Flaata videre til orde for og påpeker at kirken er et «communio» eller «koinonia», bestående av de tre dimensjonene forkynnelse, gudstjenestefeiring og diakoni, som det ikke er noe hierarki mellom, men snarere er *gjensidig betinget* av hverandre (ibid). Diakonien som ledd, eller del i det kirkelige embete, var en diskusjon som helt siden Skjeveslandsutvalget i 2001 ble diskutert i ulike besluttede organer i kirken. Den fikk sin konklusjon i vedtaket fra 2011, om diakonens plass i det kirkelige tjenestemønster (kirkerådet, 2011). Her ble det konkludert at diakonene har en tjeneste basert på et selvstendig teologisk grunnlag, og skal være karitativ i sitt vesen. Det står også i punkt 1. i vedtaket at det er en nødvendig tjeneste, og det er interessant i lys av § 6 i høringsdokumentet som bare skriver om prestatjenesten som nødvendig! Når dette er vedtatt, savner jeg en tydeliggjøring i dette høringsdokumentet som grunnlagsdokument for framtidens DNK.

Tydlig ledelse?

Om bord i det verdensvide kirkeskipet, har det vært mange ledelsesstrukturer, gjennom tidene. Prestene har sittet ved roret gjennom lange århundrer. I dagens situasjon i samfunnet generelt, er det åpenbart mange måter å tenke ledelse på. En verdibevisst ledelse har blitt en «ledestjerne» for mange arbeidsplasser som ønsker å bli tatt seriøst i et stadig mer mangfoldig arbeidsliv. I lys av dette er ledelsesstrukturen i kirken utfordrende all den tid teologi ligger til grunn for all tenkning, samtidig som den skal være en moderne arbeidsplass med blick for mangfoldet og den enkelte. Råmundal og da Silvas modell (2017), deler kirkelig ledelse inn i ulike felt som ligger utenpå hverandre: Teologisk kjernefelt, konfesjonelt felt og operativt felt (se figur). Teologien er den indre kjernen og de neste feltene ligger utenpå som lag.

Dette er interessant av flere grunner. Den viktigste i denne sammenheng, er at det åpenbart byr på ledelsesutfordringer i en organisasjon som potensielt kan ha svært ulike syn på den innerste kjernen, det teologiske feltet. Dette er grunnlaget for den videre tenkningen utover i de andre feltene hvor livet og læra skal utformes i møte med de til enhver tid gjeldene forhold som kirken lever innenfor, helt fra sentralkirkelige hold og ut til befolkningene, i tillegg til å være forpliktet på arbeidsrettslige og ulike former for inkluderende arbeidsliv. Hvilke verdier som skal være gjeldene når kirken skal ledes, blir til enhver tid utfordret av dette mangfoldet.

«Utenforskap» av tjenesteutøvere blir i dette bildet opplevd som sårt og vanskelig, når én gruppe skal sitte med alt læreansvar og definisjonsmakten, både i kjernes spørsmål, konfesjonsspørsmål og i det operative felt, basert på eldgamle modeller for ledelse. Disse utfordringene innad vil også skape usikkerhet og virke uprofesjonelt utad, og undertegnede har i flere sammenhenger merket at folk stusser over en vanskelig forståelig personalmodell som virker fremmedgjørende i en kirke som skal være «folkelig», og som søker reformer og fornyelse i sin tilnærming på flere områder, men ikke greier å skape gode og ivaretagende modeller for sine ansatte. Confessio Augustana kan også utfordres, så en lærer, en teolog på diakonhjemmet, til meg en gang og det tenker jeg i liten grad vises i høringsdokumentets §§ 4 og 6.

Ny tid, nye muligheter.

Confessio Augustana ble til for lenge siden. Teologien, som befinner seg i kjernefeltet i kirkelig virksomhet, er aldri løsrevet fra tiden og samfunnsforholdene den blir til i. Reformasjonen er et bevis i seg selv på endringspotensiale. Det er det kirken står i, til alle tider, som en fortolkningsaktør av skrift (I noen konfesjoner også tradisjon), inn imot stadig nye tidshorisonter. Åste Dokka sa i et radioprogram for en tid tilbake, at teologien har kun sin egen samtid som horisont (NRK, verdibørsen, 2018). Selv om den bygger på det som har vært, må den hele tiden tale inn i sin tid. Det er med andre ord naturlig at ting endres, og fortolkninger av sentrale teologiske og ordningsmessige forhold kan ikke være «fredet» eller «vernet» fra nye blikk og velbegrunnede argumenter som svarer til en mer tidshensiktsmessig verdibevissthet med tanke på tjenestestruktur. I vår egen kontekst i DNK, har det blitt gjort mye for å tilrettelegge for sameksistens av flere synsvinkler i tunge lærespørsmål. DNK er kanskje et forbilde i så måte. Kanskje hensynet til ansatte innad, og de ulike tjenestefunksjonene kan stå for tur? En tjenstedifferensiering med et helhetsperspektiv med en enhetlig ledelse savnes sårt. Når vi etter hvert lever godt med ulike syn på kontroversielle spørsmål, må vi kunne leve med ulike vigslede tjenesters differensiering både hva angår innhold, og utøvelse. Det er åpenbart ikke problematisk for en diakon at presten og kateketen utøver spesifikke og planlagte såkalte diakonale handlinger. Det burde da heller ikke være problematisk for prester at diakoner, da det er tjenlig, utøver sakramentsforvaltning. Samtidig som akkurat dette sistnevnte er litt på siden av det jeg ønsker å si noe om, undrer jeg meg over en opplevd, udefinerbar proteksjonisme i forhold til en enkelthandling som i noen sammenhenger vil være mer tjenlig at en annen enn presten utfører. Med en helhetlig tenkning rundt tjenstedifferensiering, har vi ikke hver våre bed, som andre kan stå i fare for å trække i, men står i bedet sammen som «colaborators» (Burchard, 2016) og leder hverandre (Sirris, 2017, s. 4).

Tjenestenes innhold i en enhetlig verdibevisst ledelse.

De øvrige vigslede tjenestene har mer spissede tjenesteordninger enn diakonene. Ulike diakoner kan ha ulike innfallsvinkler til sin rolle i sin menighet. Slik jeg ser det, kan kirken leve svært godt med at noen tjenester er mer «spikret» og andre mer åpne og vidtrekkende men allikevel tydelig definert som det de er. Det at diakonrollen kan være mangfoldig ligger innbakt i diakoniens vesen, all den tid det er ulike utfordringer ulike steder og en styrke at kirken totalt sett har mange blikk på diakoni, som gjennomstrømmer all kirkelig tjeneste. At diakonene har en mindre detaljstyrt tjeneste, noe som framkommer i tjenesteordningen, og som jeg har hørt blitt brukt som argument mot å «lande» diakonrollen med «endelige rammer», er i lys av dette snarere en styrke, for kirkens oppdrag slik jeg ser det. Diakoniplanen (kirkerådet 2008) er nevnt tidligere, grunnlagsdokument som definerer diakoni, og den er tydelig nok. Dersom kirken hadde en helhetlig forståelse for og enhetlig ledelse av de vigslede tjenester, ville det at noen tjenester er mer konkrete og andre videre, gjenspeile verdiene kirken som helhet står for, i alle fall i et folkekirkeperspektiv: at den skal favne alle. Kirken kunne ledes med fokus på Tjenesten, og ikke

på bedene som for enhver pris ikke må tråkkes i av andre enn de som er bærere av de spesifikke ordinasjonsløftene.

Konkrete forslag til endring av ordlyd.

Confessio Augustana (kirken.no), ble til i en samfunnsmessig kontekst, der økonomiske og politiske forhold la til rette for at den vigslede tjenesten ble ivaretatt av presten. Sammen med et verdensbilde som ikke la føringer for en flerdimensjonal tjeneste, synes jeg ikke det er noe merkelig med at det har vært som det har vært. Datidens verden var styrt ut fra hierarkiske strukturer, noe som også kirken var en del av. Makt var ikke fordelt, og samarbeid om ledelse var ikke en definerbar størrelse. Dette er imidlertid strukturer de fleste av oss er innforstått med at ikke er gyldige i vår del av verden nå til dags. Allikevel oppleves det slik for noen medarbeidere i visse roller i DNK!

Kirkens oppdrag i verden er alltid den samme, men dimensjonene ved oppdraget utfordres mer i dag enn for 500 år siden da CA ble til. Da kan ikke ordlyden i den bringes til torg uten å tolke den inn i vår tid. Nedenfor er et konkret forslag til ordlyd i §§ 4 og 6 i høringsdokumentet:

Den norske kirkes oppdrag - § 4

I 1. avsnitt står det:

Den norske kirkes oppdrag beskrives som todelt: både å forvalte nådemidlene (Ord og sakrament) og – i forlengelsen av dette – å forvalte en diakonal grunnholdning.

Forslag til ny tekst:

«Den norske kirkes oppdrag beskrives som todelt: både å forvalte nådemidlene og forvalte en diakonal grunnholdning»

Organisering og ledelse av Den norske kirke - § 6

I 3. avsnitt står det:

Confessio Augustana artikkel V uttrykker at det skal finnes en ordnet tjeneste med Ord og sakrament. Det er derfor en nødvendig del av kirkeordningen at det finnes en slik ordnet prestatjeneste i alle menigheter.

Forslag til supplerende tekst (kan selvsagt forkortes ☺):

«Det har de siste tiårene vokst fram nye tjenester som tegner et mer nyansert bilde av kirkens oppdrag, som mer persist er med og definerer kirkens rolle i verden. Diakontjenesten er en slik tjeneste som har gjennomgått en innholdsmessig nyansering og fått spisset sitt mandat. Den har blitt en tydelig omsorgstjeneste, åpen og vid i sitt møte med ulike problemstillinger som preger vår tid, i en verdensvid kirke, og tar det enkelte geografiske steds utfordringer på alvor idet den søker å fortolke utfordringene i sin kontekst. Diakonien må være vid, alt forsøk på å snevre den

inn, kan fort gjøre den tvangsmessig, og det strider mot dens vesen! Diakontjenesten kompletterer den «gamle» prestatjenesten, og det tydeliggjøres ved de ulike vigslede tjenestenes betingede gjensidighet. En ordnet diakontjeneste finnes ikke i alle menigheter, men innslaget av diakontjenesten i det kirkelige tjenestemønster er nødvendig for å synliggjøre kirkens diakonale oppdrag som evangeliet i handling».

Videre skal alle menigheter stå under tilsyn av en biskop. Tilsynet markerer at den lokale menighet ikke står alene som en avgrenset størrelse, men hører til i et videre fellesskap. Biskopene har dessuten et særskilt ansvar for å verne om læren

Håpefull til en mangfoldig framtid

For at noe skal oppleves som autentisk og ærlig, må det i tillegg til å være formulert i ulike vage tekster og muntlige framlegg, tas med inn i praksisfeltet og gjøres gjeldene. Det må komme tydelig fram, ellers føler aktørene seg forbigått når det kommer til stykke. Jeg har håp om at kirken kan ta et steg mot inkludering innad, inn mot marginaliserte kolleger som stadig føler at de ikke blir regnet med når det virkelig gjelder. Og det tærer på selvfølelsen og får konsekvenser for selvtilliten. Håpet lever for at en teologi «nedenfra» kan bidra til å se på om teologien er til for menneskenes skyld eller om menneskene i tjenestene er til for teologiens skyld.

Vegar Berntsen, diakon i Eidsvoll kirkelig fellesråd

Kilder:

Burchard, Brendon. Om ledese. De 6 e'er: <https://www.youtube.com/watch?v=6SOTBHAcLV4>

Dokka, Åste i verdibørsen: <https://radio.nrk.no/serie/verdiboersen/MKRV17012318/29-08-2018>

Flaata, Sigrid. Tidsskrift for praktisk teologi. - Årg. 29, nr. 2. 2012.

Kirkeordning for Den norske kirke Høringsdokument: [https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkeradet/2018/horinger-i-kirkeradets-regi/hoeringsdokument---kirkeordning-
endelig.pdf](https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkeradet/2018/horinger-i-kirkeradets-regi/hoeringsdokument---kirkeordning-
endelig.pdf)

Vedr tjenesteordning for diakonene: https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkeradet/2014/september/kr_32_2_14_diakonitjenesten_km_09_11.pdf

Plan for diakoni i Den Norske Kirke. Kirkerådet 2008

Sirris, Stephen. «Fra selvbestemmelse til selvledelse». Artikkel i kompendium 2017.